

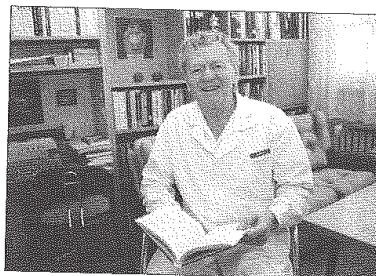
JUBILEUM

Když má člověk
sedmdesát

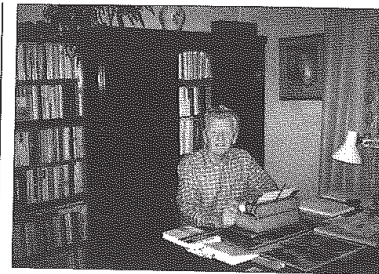
Zbyněk Vybíral

Vzpomínám si, že za studií vysoké školy, kdy mi bylo mezi osmnácti a třidvaceti, jsem vnímal pětatřicátníky jako nudně dospělou střední generaci, k níž jsem měl - prožíval jsem to tak - nebetýčný odstup. Padesátileté autority pro mě byly téměř kmeti (když jsem byl hodně sebevědomý, měl jsem sklon myslet si, že odepisují kmeti, s nimiž jsem už nepočítal) a šedesátníci byli - jen někteří, samozřejmě - moudří starci (básníka Skácela jsem vyhledal těsně před šedesátkou, pak s ním občas sedával a vzhlížel k němu jako ke ztělesnění historie).

Někdy se zamýšlím nad tím, jak jsme vnímali vysokoškolskými studenty. Vzhledem k tomu, že Standa Kratochvíl slaví sedmdesát, říkám si, zda jsou dnešní studenti vůbec s to docenit tu vzácnost hodin s ním, zda děkují bohu (jsem ateista, podotýkám), že se od něj a z něj mohou učit; říkám si, zda moje představa, že by si ho měli vážit, není jen mojí projekcí dnes, kdy mně samotnému bude jednačtyřicet. Já bych si

Standa ve své pracovně

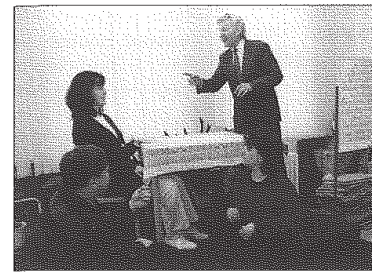

Standa u psacího stroje doma

ho dnes vážil (a také si ho vážím). Ale tenkrát? Možná bych ho přezíravě odepisoval... (Třeba se ještě ozve někdo z Kratochvílových studentů a já budu moci olistnout jeho korekci v některém z příštích čísel - jako glosu „ad Jubileum...“)

Je mezi námi devětatřicet let věkového odstupu. V době mých studií jsem si nedokázal představit, že by ho bylo možné překlenout. Třeba tak, že bych s člověkem o třicet let starším zašel na pivo. Dnes se se Standou přátelím a odstup mezi čtyřicítkou a sedmdesátkou se stal rozestupem mezi mojí často si připomínanou nutností dále se učit a vzdělávat - a mezi jeho schopností tuto nutnost stále praktikovat a žít: na dohled přede mnou, mně na očích - jako vzor a učitel. A život se ztenčuje a smršťuje... Mezi čtyřiceti a sedmdesáti už vůbec nezeje rozestup, jaký byl mezi dvacítkou a padesátkou.

Zamýšlím se někdy nad tím, jak byla postřižena generace odborníků, kteří se rozhodli někdy v roce 1969, že nebudou servilní a poníženi. Slýchal jsem o nich v 70. a 80. letech, o tom a o onom pedagogovi, který byl vyhozen z politických důvodů... Pak jsem se s některými začal seznamovat, některé potkávat, některých si vážit. Kdysi jsem hlídal víc literaturu, než psychologické knihy, a tak jsem vyhledal literárního vědce Miroslava Červenku na začátku 80. let v jakési obskurní kanceláři na Smíchově, z knihovny slavného literárního vědce Vladimíra Karfíka jsem měl půjčeny soukromě knížky, k nimž se tehdy nedalo dostat... V Brně jsem poslouchal o osudu Zdeňka Kožmína... Pozastavené, vykořeležené osudy lidí

Standa při psychodramatu na osmnáctce: s mgr. Milenou Sládkovou a pacienty

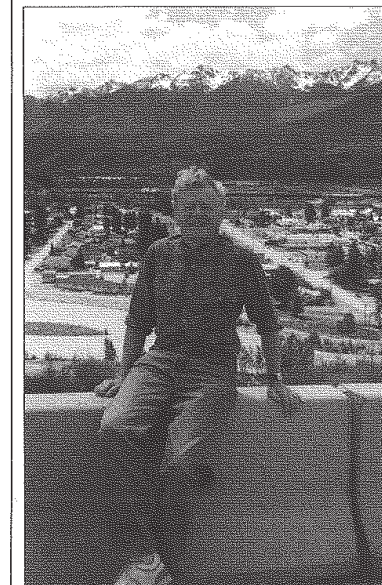
na dvacet let, ohromných a respektovaných odborníků, odstavených často po čtyřicetce: už jako by natrvalo. Po roce 1989 na krku šedesát, důchod... Nejlepší léta, jež mohla být věnována vědě a promítnuta do dvou generací studentů na universitě, nejlepší léta, která mohli procestovat po světě, byla v tahu. Ale... jak se to vezme. A byli mezi těmito lidmi i psychologové.

Kratochvílova dráha se ovšem zpětně zdá jako důkaz pro historický optimismus. Standa, který se americky nadechl koncem 60. let, bohatě přijímá, rozdává a šíří celá 90. léta, kdy opět může do světa a kdy toho bouřlivě využívá. Snad málokdo jiný využil tak plodně času mezi věkem 57 let (tolik mu bylo v roce 1989) a sedmdesáti. A to ne jenom pro sebe, ale hlavně pro druhé. Opravdu snad nikdo jiný - v tomto věkovém období - nevydal tolik zralých knižních plodů ze svého celoživotního studia, rozhledu a snažení (například integrovat

Standa při hypnotizaci v přírodě: studentka trhá halucinovane jablko

a integrovat...). Autor odborných knih, autor populárních knih, hlavní psycholog kroměřížské psychiatrické léčebny, člen předních výborů psychoterapeutů i psychiatrů, organizátor několika luhačovicových psychoterapeutických konferencí... Mám rád lidi s tvůrčí a organizační máníí. A z nich mám rád zvláště ty, kteří nepůsobí zmatky a věci nekomplikují, ale dokážou zprůchodnit i z pohledu jiných neprůchodné.

Standa při cestách Kanadou 2001 (pod Skalními horami)

Začal jsem Standu poznávat počátkem 90. let. Ve starém žigulíku (řídil jsem já, Standa navigoval) jsme spolu objeli Bodamské jezero (projeli jsme třemi státy). Na konferencích o manželském poradenství v Sedmihorkách jsem poznal i jeho paní. A naše známost se dočkala vyvrcholení (to slovo je samozřejmě narážkou ku počtu jubilatovně) v Moskvě, kam se Standa vrátil v roce 2001 - do slovanské náruče řady svých čtenářů (některé jeho práce vyšly v ruštině, kolovaly a kolují zde, učí se z nich).

Milý Ivo, chtělš, abych zjistil něco o lidech, kteří se tu zabývají problematikou hodnot. Tak jsem začal pátrat ve svém kalifornském okolí a posílám Ti dnes výsledky svého šetření u osoby nanejvýš kompetentní, se kterou jsem si tento týden vyjednal schůzku.

Abraham H. Maslow, dlouholetý vedoucí katedry psychologie na Brandeisově univerzitě v Massachusetts, vloni prezident Americké psychologické společnosti a autor monografie *Motivation and Personality* (1954), která obsahuje známou kla-

sifikaci potřeb (na potřebu zachování života, bezpečí a jistoty, sounáležitosti a lásky, úcty a sebeúcty a sebeaktualizace), se do Kalifornie přesunul teprve nedávno. Dostal vysoký grant od jakési potravinářské společnosti a tak si žije v ústraní, nezatížen pracovními povinnostmi a nerušen, prostě si jen tak myslí a píše, když se mu chce. Korespondoval jsem si s ním už z Československa a tak jsem tu snadno získal pozvání do jeho „ulity“ a propašoval jsem s sebou dva zdejší graduované studenty ze stanfordské hypnotické laboratoře, kteří o to setkání měli velký zájem. Připravil jsem se na ná-

STANISLAV KRATOCHVÍL (*25. 8. 1932)

Pracoviště: Katedra psychologie FF UP Olomouc a Psychiatrická léčebna Kroměříž

- 1958 vystudoval psychologii na FF MU v Brně
- 1967 PhDr. téma: emoční neurózy
- 1969 CSc. téma: hypnóza a spánek
- 1975 habilitace (téma: prolongovaná hypnóza); z politických důvodů i přes řádnou habilitaci nejmenován docentem
- 1990 doc. IV oboru klinická psychologie
- 1991 profesorem klinické psychologie

Manželka Vlasta, 2 děti - Aieš (žije v USA) a Iva (žije na Moravě), vnučky

Bibliografie

- (výběr knih jen za poslední 3 roky):
- 1999 Experimentální hypnóza (Academia), Léčení sexuálních dysfunkcí (Gradal)
 - 2000 Manželská terapie (3. vyd., Portál), Základy psychoterapie (3. vyd., Portál), Jak žít s neurózou (3. vyd., Portál)
 - 2001 Klinická hypnóza (2. vyd., Galén), Skupinová psychoterapie v praxi (2. vyd., Galén)
 - 2002 Sexuální starosti a radosti (Portál), Základy psychoterapie (4. vyd., Portál)

Psychoterapie je léčebné působení na poruchy, potřeby a problémy psychologickými prostředky. K těmto prostředkům patří také vztahy, které se vytváří mezi členy záměrně sestavené skupiny klientů či pacientů a mezi takovou skupinou a jejím terapeutem či terapeuty. Tyto vztahy a s nimi související interakce mohou sloužit k ulehčujícímu vzájemnému vyslechnutí, povzbuzení a citové podpoře, ale také k projevení, pochopení a opravě chyb v postojích a chování k lidem.

Z Předmluvy S. Kratochvíla ke Skupinové psychoterapii v praxi.

vštevů přečtením jeho poslední monografie „*Toward a psychology of being*“ (1962, revidované vydání 1968) a to, co teď píšu se zřetelem na Tvou otázku o hodnotách, je směs dojmů z četby a z osobního setkání. Maslow nyní rozděluje motivaci na deficitní (D-motivaci) a růstovou (B-motivaci od being). V prvním případě jde o to...

Z Dopisu Standy Kratochvíla Ivovi Plaňavovi z Kalifornie dne 6. listopadu 1969. (Celý dopis byl zařazen jako „předhovor“ k prvnímu vydání Maslowa ve slovenštině.)

RECENZE

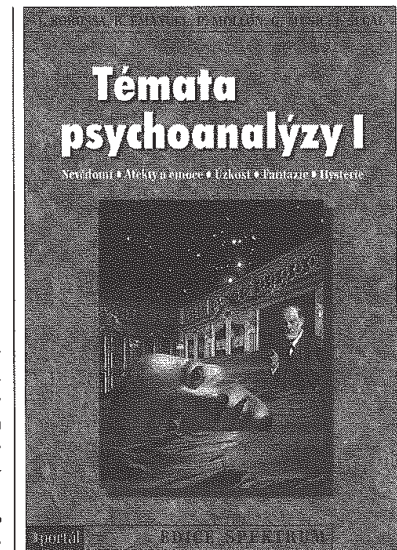
Naředěné psychoanalytické homeopatikum

Zbyněk Vybíral

Nakladatelství Portál vydalo nedávno (2002) knížku, která leckomu udělá radost. Jmenuje se „*Témata psychoanalýzy I*“ a čtenář v ní najde jednoduchým a srozumitelným způsobem podány stručné kapitoly o pěti velkých „klíčových oblastech“, jakými jsou nevědomí, emoce, úzkost, fantazie a hysterie.

Třebaže tentokrát nejde o comics, nedalo by velkou námahu „comicosvitost“ textu vysledovat. Přesněji bych však označil tento typ příruček za „naředěné“ myšlenek z určitého směru, určité psychologické školy. Pět velkých psychoanalytických témat je opravdu vylíčeno pěticí autorů - britských psychoanalytiků - jednoduše. Neznamena to však, že velké náměty zjednodušovali neadekvátně. Spíš prokázali - někdo samozřejmě více a jiný méně - jistě vypravěčské umění. Přece jenom představují (anebo připomínají a přibližují) psychoanalýzu zejména laikům. Je možná dobré prozradit i to, že jde o knihu hodně ovlivněnou kromě názorů Freudových zejména kleiniánskou školou (příjmení Melanie Kleinové je zde ponecháváno v mužském tvaru „Klein“). Takže zejména v kapitole o úzkosti, ale také o fantaziích se leccos redukuje na „dobrý objekt“, zážitky se sáním z bradavky a zkušenost s dobrou matkou. Ale proč ne? Je to přece jen knížka homeopatikum analytické.

K tomu, že čteme a psychoanalýze, patří rys, který bych v psychoanalýze označil třeba jako „kauzální determinismus“. Je znát z takových tvrzení jako: „Dítě, které se vždy nadšeně vrhalo na bradavku a téměř ji kousalo, i když ne

docela, můžeme rozpoznat v dospělém člověku, který energicky vítá nové zážitky a je schopen se do nich podobně zakousnout“ (str. 132). (Vybauje se mi energický oslavenec tohoto čísla, vítající nové zážitky: uvědomuji si, jak nejsem psychoanalyticky nastaven - nikdy mě nenapadlo, že se třeba v dětství vrhal mamince po prsu!) Víím, že psychoanalytičtí autoři nikde netvrdí, že to takto musí být vždy a všude a u každého, ale přesto... myslím, že součástí právě tohoto systému vysvětlování a výkladů je často nezdrženlivost svým způsobem sugerujících tvrzení.

Rigidita, perpetuuující po celé dvacáté století stále totéž (tutéž redukcí, tentýž „mýtus“, týž „vývojový úkol“ apod.), ční i z vět typu: „Otcové mají důležitou úlohu pomáhat dětem odloučit se od matky“ (str. 137) apod.

Autoři formulují řadu psychoanalytických poznatků a názorů tak, že je téměř z každé strany zřejmé, že čteme příručku popularizační, určenou laikům. Mnohá tvrzení jsou „rozmažaná“ co do přesnosti, působí spíš jako „projekční plátno“; vágnost jako by nás upomína-